

Már most fel kell készülni az új büntetőeljárás szabályokra

GELLÉR Balázs

A büntető igazságszolgáltatásban olyan szakemberekre van szükség, akik az elmélet és a gyakorlat egységét, továbbá a büntetőjog anyagi és eljárásjogi vonatkozásainak komplexitását képesek követni. Univerzális szakembereket kell tehát képezni, akik a nyomozási, a vádképviselési, de még az ítélkező feladatok szabályaival is tisztában vannak. A jövőbe mutató, összehasonlító jogi elemeket is tartalmazó, de mégis gyakorlatorientált képzés, amely az oktatókat minden klasszikus jogász szakmából felvonultatja, nem hiányozhat a rendőrtisztai oktatásból.

A büntetőjog-tudomány és a gyakorlat nem két különálló dolog: nincsen joggyakorlat tudomány nélkül, és nem lehet tudományról beszélni büntetőjog-gyakorlat hiányában. Nem tudom elfelejteni azt, amikor egy megyei bíróság emblemikus tanácsa előtt a szándékosságának az akarati és az érzelmi oldala között próbáltam egy perbeszéd során különbséget tenni. A tanácselnök asszony félbeszakított (nota bene!), és figyelmeztetett arra, hogy „ezeket az elméleti fejtegetéseket hagyjam meg a hallgatóim számára, és a tisztelt bíróságot ne untassam, itt gyakorlati kérdésekről van szó”. Megpróbáltam jelezni, hogy egyrészt nem szeretem, ha a perbeszédet félbeszakítják (Be. 314. § (4)), másrészt kifejtettem azt az álláspontomat is, hogy nem gondolom, hogy különbség van az elmélet és a gyakorlat között. Meggyőződésemm, hogy bármelyik jogágot nézzük, csak az anyagi büntetőjog vagy éppen a büntető eljárásjog egészéről tudunk beszélni. Nem lehet feldarabolni a jogot, hogy például egy jogegységi határozat az elmülethez tartozik, avagy ellenkezőleg, a gyakorlathoz. Éppúgy alkalmazni kell Angyal Pálnak a meglátásait egy konkrét büntetőügyben, mint ahogy természetesen az eseti döntéseket alkalmazni kell az oktatásban, így a rendőrtisztai képzésben is.

Ennek azonban mi a feltétele? Alapvető feltétele valamiféle átjárhatóság a különböző rendek, szakmák, feladatok között. Körülbelül 5 évet töltöttem angolszász nyelvetterületen (az Egyesült Államokban és Nagy Britanniában), ahol ügyvédjelöltként is tevékenykedtem, illetve oktattam, és tanultam. Megdöbbenő volt számomra a szakmák közötti átjárhatóság, amely ott jellemezte az egész igazságszolgáltatást. Ezt az jelenti, hogy egy rendőrtisztai képzéssel valamikor az adott rendőrtiszt eljutott az ügyészi szakmához, és adott helyzetben az ügyész visszakerült rendőri munkakörbe, és ugyanezt lehetett megfigyelni bírói, ügyvédi, ügyészi szakmák tekintetében.

A Zuschlag-per egyik tárgyalási szünetében Fodor Endre tanácselnök úrral beszélgettünk, hogy hogyan is kellene megreformálni ezt a szakmát. A tőlem szokott tapintattal kifejtettem neki azt, hogy álláspontom szerint úgy kellene felépülniük az igaz-

ságszolgáltatási szakmáknak, hogy legyen mindenki ügyvéd vagy ügyvédjelölt legalább öt évig, továbbá legalább öt évet a közigazgatásban kellene szolgálni, egy következő öt évet esetleg ügyészként, és miután húszéves tapasztalattal rendelkezik az adott személy, és minden oldalt ismer már a büntető igazságszolgáltatásban, akkor válják bírónak. Tanácselnök úr megdöbbenően nézett rám, és azt mondta, hogy „ügyvéd úr, még én is csak 42 éves vagyok, akkor én sem bírászkodhatnék”.

Mindenesetre azonban annyit le lehet szűrni, hogy amikor dr. Blaskó Béla tábornok úr elkövette azt a hibát, hogy meghívott engem ide oktatni, és egy vagy két félét oktathattam a Rendőrtiszti Főiskolán, megpróbáltam végigvenni azokat az ügyeket, amelyekben a nyomozó hatóság mind anyagi, mind eljárási hibákat vétett, és amelyek miatt az ügy másképp alakult vagy alakulhatott volna, ha ezeket a védelem kihasználja.

Ugyanis ez lenne épp az átjárhatóságnak az egyik jelentősége, hogy az oktatás során visszacsatolás érkezzon a gyakorlat részéről, és így annak ismeretanyaga befolyjon a gyakorlati képzésbe. Ez volna a hibák kiszűrésének alapfeltétele. Mert például ebben a konkrét bajai ügyben az eltűnt személyek miatt folytatott közigazgatási eljárásban a tanúként meghallgatott felet poligráfos vizsgálatra kívánta kötelezni a hatóság! Miután erre nem volt hajlandó, közigazgatási eljárásban őrizetbe vették a tanút (!) reggel 8 óra 30 perckor, majd ezt követően a fiatalok, később többszörösen minősülő embereléssel meggyanúsított személlyel hosszan beszélgettek. A jegyzőkönyv felvétele 13 órakor kezdődött, amelyben egy olyan teljes és tökéletes gyanúsítást közöltek ezen fiatalokkal az első gyanúsított kihallgatáskor, amelynek adatait nyilván csak ebben a kötetlen beszélgetésben, ügyvéd nélküli, közigazgatási eljárásban, őrizetben lévő személytől tudhatták meg. Tehát ezek azok a hibák, amelyeket tanítani lehet, és fel lehet hívni ezekre a figyelmet, ha megfelelő átjárhatóság van a különböző szakmák között. Különösen érvényes ez akkor, amikor valóban a büntetőeljárás reformja előtt állunk.

Úgy vélem ugyanis, hogy a büntető eljárásjogban egy teljes koncepcióváltásra van szükség ahhoz, hogy a jelenlegi büntetőeljárásunk, amely „a ketten-hárman megerősakolnak, megölnék valakit” modellre épül, kezelni tudja a sokterheltes, nagy gazdasági, vagyon elleni bűncselekmények miatt folyó ügyeket. Az 50–100 terheltes eljárásra ma nálunk sem a nyomozati szakasz, sem a bírói szakasz nem alkalmas. A jelenlegi eljárási modellünknek az alapja az objektív igazság feltárása. Objektív igazság azonban nincsen, hiszen az is már közhelyszámba megy, hogy eljárási igazsággal operálunk egy büntetőeljárás során. Ha feladnánk ezt a fikciót, hogy az objektív igazságot kell felderítenünk, az egy óriási lélektani lépés lenne. Amennyiben ezt sikerülne feladni, akkor lehetőség nyílna arra, hogy a tárgyalásról lemondás intézményét valóban újragondoljuk. Akkor egy sokkal effektívebb, olcsóbb igazságszolgáltatást lehetne kialakítani, de ugyanakkor természetesen a nyomozó hatóságra, az ügyészségre sokkal nagyobb teher hárulna. Hiszen ők készítik el azt a tárgyalásról lemondásos alkat, amelynek megkötése során lehetőség nyílna arra, hogy egy gyorsított eljárásban valamiféle eredmény szülessen. Ehhez egyébként teljesen újra kell gondolni a tárgyalásról lemondás jelenlegi szabályait, mert ezek tökéletesen alkalmatlanok ennek az eredménynek a kiváltására, hisz egyik oldal sincs bebiztosítva. A védői, terhelti oldal nincs bebiztosítva, mert ha

mindent feltárunk, nem biztos, hogy cserébe valóban megkapjuk a tárgyalásról lemondást, ha viszont az ügyészség ezt felajánlja, akkor az ügyészség nincs bebiztosítva, hogy valóban az elkülönített eljárástól külön folyó, mondjuk azt, fő eljárás során a korábbi terhelt valóban ott már tanúként szerepelni fog. Tehát nincsenek meg a biztosítékok egyik részről sem. Azt gondolom, hogy a képzésnek egy ilyen jellegű, jövőbe mutató elméleti képzést is tartalmaznia kell, mert ha megszületik egy reform, akkor már nem tudjuk újraképezni az akkor már kint lévő nyomozókat. Tehát már most fel kell készíteni a kollégákat egy olyan lehetőségre, hogyha kvázi döntéshozói pozícióba kerülnek egy nyomozás során, akkor például milyen esetekben érdemes a tárgyalásról lemondás intézményére koncentrálni.

A jövőbe mutató, összehasonlító jogi elemeket is tartalmazó, de mégis gyakorlatorientált képzés, amely az oktatókat minden klasszikus jogász szakmából felvonultatja, nem hiányozhat a rendőrtiszti oktatásból.

SUMMARY

One should start preparing for the new criminal procedure laws

GELLÉR Balázs

We need such experts in criminal jurisdiction that are able to understand the unity of theory and practice, moreover the financial complexity of criminal law and the complexity of procedure law. Such universal experts should be trained who are fully aware of the rules of procedures of investigation, judging and indictment. The modern training of police officers is to be achieved in the future, with the help of devoted professors of law who focus on both comperable elements of law, and practice oriented training.

